

**ELS CANVIS EN LES DINÀMIQUES  
POBLACIONALS DE LA REGIÓ  
METROPOLITANA DE BARCELONA.**  
La creixent diversificació de l'origen  
geogràfic i la dispersió pel territori

**SUMARI**

Introducció

1. Els sobtats canvis en les tendències poblacionals

2. La creixent pluralitat d'orígens de la població  
catalana

3. Més dispersió de la població pel territori

4. Els projectes migratoris de la població immigrada  
nascuda fora d'Espanya

5. Conclusions

Referències bibliogràfiques

# ELS CANVIS EN LES DINÀMIQUES POBLACIONALS DE LA REGIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA.

## La creixent diversificació de l'origen geogràfic i la dispersió pel territori

### Introducció

Catalunya ha viscut canvis demogràfics sense precedents durant els darrers anys. El volum i la intensitat immigratòria registrats durant els primers anys del segle XXI han estat extraordinaris. Si bé els moviments migratoris procedents de la resta d'Espanya constitueixen, sens dubte, la base del creixement de la població catalana fins a la dècada dels setanta, coincidint amb l'entrada del nou mil·lenni s'ha iniciat un nou flux migratori procedent de països no comunitaris que s'ha accelerat, diversificat i expandit per tot el territori. La darrera edició de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP) analitza les condicions de vida i els hàbits de la població i els grups socials d'una societat que ha experimentat importants transformacions en la seva composició durant el període 2000-2006. Identificar i delimitar aquests canvis és l'objectiu d'aquest article.

L'article s'inicia amb una panoràmica dels canvis en les tendències poblacionals, provocats principalment per l'accelerada arribada de fluxos migratoris internacionals. A continuació, s'analitza la intensificació de la pluralitat de procedències que caracteritza l'actual societat catalana. La creixent diversificació de les procedències coincideix amb el moviment poblacional des del centre cap a la Primera i Segona corona de la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB), que ha suposat una dispersió de la població a través d'un àmbit urbà cada cop més extens, tal com recull un tercer apartat.

L'article conclou amb una primera aproximació als projectes migratoris de les persones nascudes fora d'Espanya que resideixen a Catalunya, a partir de les dades de l'ECVHP. Identificar les característiques que s'observen en els projectes migratoris és sens dubte un indicador clau del grau d'assentament de les persones

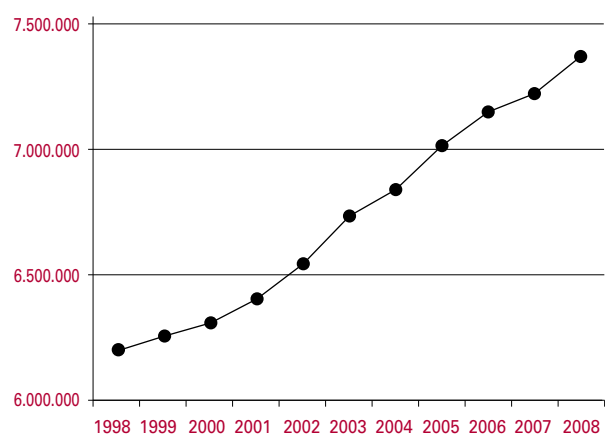
nouvingudes i de les seves estratègies. Així podrem avaluar-ne l'impacte en la composició de la societat catalana del futur.

### 1. Els sobtats canvis en les tendències poblacionals

El canvi de mil·lenni ha suposat una clara ruptura dels patrons de creixement demogràfic de la població catalana. L'any 2006, Catalunya va assolir els 7.000.000 d'habitants –l'1 de gener de 2008 la població catalana era de 7.364.078 persones. Assistim, per tant, a un canvi de tendència sobtat, a un punt d'inflexió entre l'estancament demogràfic que havia caracteritzat les dècades dels vuitanta i noranta i la intensa recuperació de la població a partir de l'any 2000, tal com es pot observar en la figura 1.

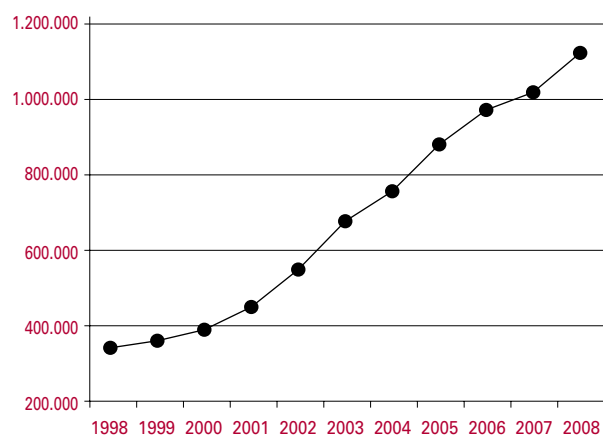
Aquest creixement de la població s'explica principalment pel saldo migratori. El fet migratori és consubstancial a la dinàmica poblacional de Catalunya. Cal recordar

FIGURA 1 Evolució de la població de Catalunya (1998-2008)



Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Padró continu (INE).

**FIGURA 2** Evolució del nombre de persones estrangeres empadronades a Catalunya (1998-2008)



Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Padró continu (INE).

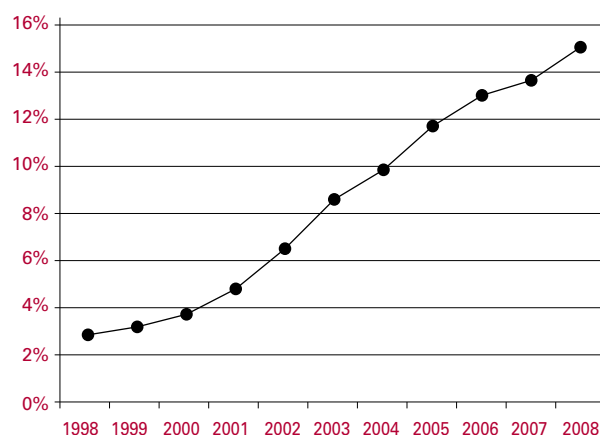
L'impacte de les migracions procedents de la resta d'Espanya, també denominades *migracions internes*, que van tenir lloc massivament principalment entre els anys cinquanta i setanta i que es van estancar a partir del primer quinquenni dels anys vuitanta, coincidint amb una crisi econòmica que va invertir el signe del saldo migratori.<sup>1</sup> Aquesta aturada dels processos migratoris procedents de la resta de l'Estat espanyol, unida a una davallada de la fecunditat, han provocat unes dècades d'estancament demogràfic i de progressiu envelliment poblacional. Ara bé, coincidint aproximadament amb l'entrada del nou mil·lenni, han arrencat les noves migracions i s'han accelerat les xifres d'estrangers que arriben a Catalunya.

Les dades són prou contundents. Els fluxos s'han multiplicat gairebé per nou des del 1998 fins al 2008. S'assisteix, així, a la consolidació del fet migratori internacional com a fet social.<sup>2</sup> La població de nacionalitat estrangera, tal com es plasma a la figura 2, passa dels 121.361 efectius l'any 1998, a 1.103.790 de persones de nacionalitat estrangera empadronades a 1 de gener de 2008 (aquesta xifra s'incrementa a 1.204.627 persones immigrades si prenem com a indicador el nombre de persones nascudes a l'estranger). D'aquesta manera, la població estrangera ha passat de suposar només el 2% de la població total l'any 1998, a un 15% deu anys després (vegeu la figura 3). Si ens basem exclusivament en les dades corresponents a la RMB, el volum total de persones estrangeres empadronades és de 690.009 (un 14% de la població total).

1 Segons les dades que ens ofereix la demògrafa Anna Cabré, el saldo migratori dels primers setanta anys del segle xx a Catalunya ha estat positiu i ha superat els dos milions de persones. L'any 1975, les persones nascudes fora de Catalunya representaven el 42% dels residents a la província de Barcelona i el 38,9% dels qui residien en el conjunt de Catalunya. Gairebé el 40% d'aquestes persones nascudes fora procedien d'Andalusia.

2 En el sentit que es tracta d'una realitat prou estesa en la vida quotidiana de les persones com per ser capaç de generar transformacions no tan sols en el mercat laboral, sinó també en les institucions, mitjans de comunicació, debats públics, etc.

**FIGURA 3** Evolució del pes de la població estrangera en la població total de Catalunya (1998-2008)



Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Padró continu (INE).

Sens dubte, els fluxos migratoris de caràcter internacional arribats a Catalunya no constitueixen un fenomen aïllat, sinó que hem d'emmarcar-los en un context de circulació de recursos humans i materials a escala global, que opera dins els límits de la divisió internacional del treball. Ara bé, allò que fa que Catalunya sigui excepcional és la intensitat que ha adquirit aquest fenomen, a causa principalment de l'atracció d'una conjuntura econòmica marcada per un gran creixement de l'ocupació en sectors intensius en força de treball (construcció, hostaleria, servei domèstic, etc.). Aquests segments han provocat una intensa demanda de força de treball que, al seu torn, ha estat també alimentada per la mateixa aportació migratòria.

L'arribada de població estrangera ha suposat també una transformació de l'estructura per edats de la població catalana. En termes absoluts, la taula 1 ens posa de manifest una repuntada del nombre de nens entre 0 i 14 anys, gràcies a l'aportació de les generacions novingudes en edat fèrtil —juntament amb el paper de les generacions plenes del *baby boom*, que han consumat els seus projectes de maternitat/paternitat durant aquests anys. Sens dubte, l'aportació principal de persones estrangeres es fa visible especialment entre els 15 i els 64 anys (el 82% del total), sobretot dins de la franja 25-39 anys (un 45% del total, segons dades del Padró continu).

Malgrat aquests canvis en l'estructura per edats, segueix la inèrcia d'una piràmide poblacional envellida. És així com la taula 2 ens mostra que el pes de la població de més de 65 anys segueix sent rellevant: era un 16,2% del total de la població l'any 2008. Tot i així, val a dir que el percentatge s'ha reduït en més d'1 punt en relació amb l'any 2001 i que s'apunta un canvi de tendència. Les diferències per nacionalitat es posen de manifest en els indicadors d'estructura de població recollits en la taula 3: mentre gairebé una de cada cinc persones amb nacionalitat espanyola supera els 65 anys, entre les persones estrangeres el percentatge es redueix al 2,4%.

**TAULA 1** Població a Catalunya segons nacionalitat i grup d'edat (1998 i 2008)

	1998	2008
<b>TOTAL</b>	6.147.610	7.364.078
<b>espanyols</b>	6.026.249	6.260.288
<b>estrangers</b>	121.361	1.103.790
<b>% estrangers</b>	2,0	15,0
<b>0-14 anys</b>	852.196	1.083.951
<b>espanyols</b>	830.988	911.260
<b>estrangers</b>	21.208	172.691
<b>% estrangers</b>	2,5	15,9
<b>15-64 anys</b>	4.258.952	5.084.172
<b>espanyols</b>	4.166.031	4.179.587
<b>estrangers</b>	92.921	904.585
<b>% estrangers</b>	2,2	17,8
<b>65 anys i més</b>	1.036.460	1.195.955
<b>espanyols</b>	1.029.234	1.169.441
<b>estrangers</b>	7.226	26.514
<b>% estrangers</b>	0,7	2,2

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Padró continu (INE).

**TAULA 2** Evolució de la composició de la població de Catalunya per grups d'edat (1981-2008)

	0-14 anys	15-64 anys	65 anys i més	TOTAL
<b>1981</b>	24,9	64,0	11,0	5.956.414
<b>1986</b>	21,7	65,9	12,3	5.978.638
<b>1991</b>	17,8	67,9	14,3	6.059.494
<b>1996</b>	14,5	69,3	16,2	6.090.040
<b>2001</b>	13,8	68,8	17,4	6.343.110
<b>2008</b>	14,7	69,0	16,2	7.364.078

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat, 1981, 1986), Cens de població (Idescat, 1991), elaboració a partir del Cens de població i habitatges de l'INE (Idescat, 2001), elaboració a partir del Padró continu (Idescat, 2008).

**TAULA 3** Indicadors d'estructura de la població de Catalunya segons nacionalitat (2008)

	Nacionalitat espanyola			Nacionalitat estrangera		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
<b>0-14 anys</b>	15,4	13,8	14,6	14,7	16,7	15,6
<b>15-64 anys</b>	68,6	65,0	66,8	83,3	80,4	82,0
<b>65 anys i més</b>	16,0	21,2	18,7	2,0	2,9	2,4
<b>80 anys i més</b>	3,8	7,0	5,4	0,3	0,5	0,4
<b>Índex envelliment</b>	104,5	153,7	128,3	13,5	17,4	15,4
<b>Índex dependència juvenil</b>	22,4	21,2	21,8	17,7	20,8	19,1
<b>Índex dependència senil</b>	23,4	32,6	28,0	2,4	3,6	2,9
<b>Índex dependència global</b>	45,8	53,8	49,8	20,1	24,4	22,0
<b>Relació de masculinitat</b>		95,4			120,9	

Font: elaboració pròpia a partir de l'explotació del Padró continu (Idescat, 2008).

Així mateix, tant l'índex d'envelliment com els diferents índexs de dependència calculats per a la població amb nacionalitat espanyola són marcadament superiors als de la població estrangera. L'índex d'envelliment de la població amb nacionalitat espanyola és més de vuit vegades superior al de la població estrangera i l'índex de dependència global és més del doble.

## 2. La creixent pluralitat d'origens de la població catalana

Si bé la població catalana s'ha caracteritzat des de sempre per la pluralitat de procedències, aquesta diversitat sens dubte s'ha intensificat en els darrers anys. Si comparem els padrons dels anys 1996 i 2008 (vegeu la taula 4) es fa palesa la disminució del percentatge de persones nascudes a Catalunya (del 68,4% al 62,8%) i l'increment de quasi 14 punts de les persones nascudes a l'estranger. Mentre que l'any 1996 gairebé el 30% de la població resident havia nascut a la resta de l'Estat espanyol (principalment a Andalusia, Extremadura i Aragó, per aquest ordre), l'any 2008 aquest percentatge s'ha reduït al 21% (fruit, com ja hem vist, de la interrupció de les migracions «internes» a partir dels anys vuitanta).

L'anàlisi de la població estrangera empadronada a Catalunya segons grup continental i sexe ens mostra la diversitat de procedències de la població nouvinguda. Si bé a l'inici dels anys noranta la població estrangera era bàsicament europea –es tractava principalment de persones inactives, instal·lades en determinades localitats costaneres per passar-hi l'etapa de jubilació–, l'any 2008, en canvi, més del 85% dels estrangers que resideixen a Catalunya procedeixen de països no pertanyents a la UE-15.

Tal com recull la taula 5, un 30% de la població estrangera empadronada correspon a persones procedents d'Amèrica del Sud (Equador, Bolívia, Colòmbia, Argentina i Perú, per aquest ordre, com a principals

**TAULA 4** Població resident a Catalunya segons lloc de naixement (1996 i 2008)

	1996		2008	
	Habitants	%	Habitants	%
<b>Andalusia</b>	811.694	13,3	691.188	9,4
<b>Aragó</b>	138.723	2,3	116.746	1,6
<b>Astúries, Principat d'</b>	15.079	0,2	16.136	0,2
<b>Balears, Illes</b>	9.077	0,1	10.331	0,1
<b>Canàries</b>	5.109	0,1	6.654	0,1
<b>Cantàbria</b>	9.579	0,2	8.812	0,1
<b>Castella i Lleó</b>	154.513	2,5	140.250	1,9
<b>Castella-la Manxa</b>	132.870	2,2	113.105	1,5
<b>Catalunya</b>	4.164.155	68,4	4.621.331	62,8
<b>Comunitat Valenciana</b>	71.719	1,2	63.132	0,9
<b>Extremadura</b>	162.099	2,7	141.610	1,9
<b>Galícia</b>	86.474	1,4	82.271	1,1
<b>Madrid, Comunitat de</b>	38.489	0,6	44.083	0,6
<b>Murcia, Regió de</b>	67.983	1,1	50.673	0,7
<b>Navarra</b>	11.666	0,2	10.609	0,1
<b>País Basc</b>	18.086	0,3	21.445	0,3
<b>Rioja, La</b>	8.234	0,1	7.013	0,1
<b>Ceuta</b>	5.220	0,1	4.926	0,1
<b>Melilla</b>	9.616	0,2	9.052	0,1
<b>Estranger</b>	169.617	2,8	1.204.627	16,4
<b>Total</b>	6.090.040	100,0	7.364.078	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Padró continu (INE).

nacionalitats), xifra que reflecteix la progressiva llatinoamericanització dels fluxos. Així mateix, un de cada quatre estrangers són africans (principalment de nacionalitat marroquina, primera nacionalitat d'origen a Catalunya des de l'any 1991). La diferència de gairebé 100.000 efectius entre els estrangers procedents de la UE-25 i la UE-27 s'explica per l'increment dels fluxos migratoris procedents de països com Romania i Bulgària en els darrers anys (Romania era ja la segona nacionalitat amb més nombre d'efectius a 1 de gener de 2008, amb 88.078 persones empadronades). La distribució per zones geogràfiques de procedència varia segons el sexe, de manera que mentre només un 33% i un 35% de les persones originàries d'Àsia i Àfrica, respectivament, són dones, en el cas d'Amèrica Central i del Sud ens trobem amb col·lectius més feminitzats (60% i 54%, respectivament).

Partint de les dades de l'ECVHP, es posa també de manifest la creixent diversitat de procedències de la població catalana al llarg de la darrera dècada. L'arribada de població estrangera a Catalunya es veu reflectida en les dades. La mostra corresponent a l'any 2006 ha

**TAULA 5** Població estrangera empadronada a Catalunya segons grup continental i sexe (2008)

	Amdós sexes	Homes	Dones
<b>Europa</b>	332.075	178.250	153.825
<b>UE (15)</b>	160.827	88.387	72.440
<b>UE (25)</b>	182.208	100.247	81.961
<b>UE (27)</b>	282.043	154.135	127.908
<b>Europa no comunitària</b>	50.032	24.115	25.917
<b>Àfrica</b>	278.129	179.627	98.502
<b>Amèrica Central i Carib</b>	44.534	17.788	26.746
<b>Amèrica del Nord</b>	12.894	6.062	6.832
<b>Amèrica del Sud</b>	335.677	154.984	180.693
<b>Àsia</b>	99.931	67.061	32.870
<b>Oceania</b>	497	272	225
<b>Apàtrides</b>	53	34	19
<b>Total estrangers</b>	<b>1.103.790</b>	<b>604.078</b>	<b>499.712</b>

Font: Idescat, a partir del Padró continu (2008).

**TAULA 6** Origen geogràfic de la població (1995-2006). %

	1995	2000	2006	
	RMB	RMB	RMB	Catalunya
<b>Catalunya</b>	60,7	62,4	60,4	63,5
<b>Resta d'Espanya</b>	37,8	36,1	29,5	26,5
<b>Resta antiga UE-15</b>	0,5	0,5	1,1	1,0
<b>Resta món</b>	0,9	1,0	9,1	9,0
<b>N mostral</b>	(5.263)	(5.742)	(7.012)	(10.249)

Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (1995, 2000 i 2006).

incorporat la «nova immigració» com a variable factorial. Així, les dades de la taula 6 ens mostren un 10,2% de persones nascudes fora d'Espanya. Per procedències, l'1,1% dels enquestats l'any 2006 procedien de la UE-15.<sup>3</sup>

Pel que fa a l'origen combinat pare-mare (vegeu la taula 7), mentre que l'any 1995 més de la meitat (56,6%) tenia els dos pares procedents de la resta d'Espanya, aquest percentatge s'ha reduït al 48,6% per a l'any 2006. En contrapartida, els resultats per a l'any 2006 ens mostren un destacat increment del percentatge de persones que tenen els dos pares de fora d'Espanya (gairebé una persona de cada deu). Aquesta situació afectava menys de l'1% de la població els anys 1995 i 2000. Així mateix, el percentatge de per-

<sup>3</sup> Si bé constitueixen un nombre molt reduït de casos (76), l'anàlisi de les seves pautes d'incorporació sociolaboral probablement mostrarà pautes que els diferencien de la resta d'immigrants.

**TAULA 7** Origen combinat pare-mare de la població de la RMB (1995-2006). %

	1995	2000	2006
<b>Tots dos catalans</b>	28,5	27,9	25,6
<b>Tots dos de la resta d'Espanya</b>	56,6	56,0	48,6
<b>Un català i l'altre de la resta d'Espanya</b>	12,1	12,5	13,7
<b>Almenys un dels dos espanyol</b>	1,8	1,5	1,8
<b>Tots dos de fora d'Espanya</b>	0,7	0,8	9,4
<b>Ns/Nc</b>	0,3	1,3	0,9
<b>N mostral</b>	(5.263)	(5.742)	(7.012)

Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (1995, 2000 i 2006).

sones que tenen els dos progenitors d'origen català es manté força constant al llarg del període, si bé amb una tendència cap a la reducció (disminueix gairebé tres punts).

L'any d'arribada de la població no nascuda a Catalunya segons origen geogràfic reflecteix les onades migratòries que s'han instal·lat a Catalunya durant el darrer segle i l'actual. Gairebé el 60% de la població nascuda a la resta d'Espanya es va instal·lar a Catalunya entre els anys 1961 i 1980. Els nascuts fora d'Espanya, en canvi, han arribat més recentment, tal com es pot veure a la taula 8. Un 37% dels estrangers de la mostra de l'any 2006, ho ha fet després de l'any 2000. Tanmateix, el fet que el 63% de la població nascuda fora d'Espanya hagi arribat abans de l'any 2000, mostra el predomini d'un perfil de persones immigrades que s'han instal·lat a Catalunya en un context polític, social i econòmic on el fet migratori era encara poc rellevant. A més, es tracta de persones que han pogut experimentar dilatades trajectòries laborals a la societat catalana. Ambdues circumstàncies expliquen que els indicadors socioeconòmics d'aquesta mostra siguin poc representatius del conjunt de la població immigrada.

**TAULA 8** Any d'arribada a Catalunya, segons origen geogràfic i sexe (2006)\*. %

	Resta d'Espanya			Fora d'Espanya			Total		
	Home	Dona	Total	Home	Dona	Total	Home	Dona	Total
<b>Abans de l'any 1961</b>	29,7	35,4	32,7	0,7	2,0	1,4	22,2	26,9	24,7
<b>Entre 1961 i 1980</b>	61,0	55,1	57,9	9,4	11,0	10,2	47,7	44,0	45,7
<b>Entre 1981 i 2000</b>	8,1	7,6	7,8	53,9	49,1	51,4	20,0	18,1	19,0
<b>Després de l'any 2000</b>	0,8	1,3	1,1	36,0	37,9	37,0	9,9	10,6	10,3
<b>NS/NC</b>	0,3	0,6	0,4	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,3
<b>N mostral</b>	(966)	(1.100)	(2.065)	(337)	(373)	(711)	(1.303)	(1.473)	(2.776)

\*Submostra formada per la població de la RMB nascuda fora de Catalunya.

Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (1995, 2000 i 2006).

### 3. Més dispersió de la població pel territori

Un altre tret característic de les pautes de la població catalana és la progressiva pèrdua de població dels municipis centrals i els guanyos que experimenten els municipis perifèrics a escala de la RMB. Aquestes dinàmiques confirmen un gran moviment poblacional des del centre cap a la Primera corona i cap a la Segona, fet que ha suposat una dispersió de la realitat urbana per un àmbit cada cop més extens. En aquest sentit, les grans ciutats han anat perdent població i en canvi han anat creixent els municipis petits, en consonància amb els processos de multiplicació de les cases unifamiliars i l'aparició de les grans urbanitzacions.

Tal com es desprèn de la taula 9, al llarg de les diferents edicions de l'ECVHP s'ha anat reduint el percentatge de persones enquestades que resideixen a la ciutat de Barcelona, en paral·lel a una progressiva mobilitat poblacional cap a la Primera i, sobretot, cap a la Segona corona metropolitana. Aquesta dispersió periurbana es produeix de manera diferenciada segons els col·lectius i les franges d'edat.

Segons l'origen geogràfic, la població nascuda a Catalunya és la que més moviments migratoris fa des del centre cap a la Segona corona: l'any 1995, un 44,2% dels nascuts a Catalunya residia a Barcelona i un 30,4% ho feia a la Segona corona. Deu anys després, l'edició de l'any 2006 ens mostra com el percentatge de residents al centre s'ha reduït vuit punts (36,1%), coincidint amb un increment de set dels que ho fan a la Segona corona. La població nascuda a la resta d'Espanya experimenta la mateixa tendència, si bé amb menys intensitat.

La població estrangera, en canvi, presenta pautes diferenciades pel que fa a l'àmbit territorial de residència, amb més concentració residencial a la ciutat de Barcelona. Això és així perquè es tracta de la ciutat que més ha absorbit la població estrangera, sobretot durant les etapes inicials d'assentament. L'1 de gener de 2008 hi havia empadronades 273.175 persones de nacionalitat

**TAULA 9** Àmbit territorial de residència de la població de la RMB, segons origen geogràfic (1995-2006). %

	Origen geogràfic			Total
	Catalunya	Resta d'Espanya	Fora d'Espanya	
<b>1995</b>				
<b>Barcelona</b>	44,2	33,2	45,8	40,0
<b>Primera corona</b>	25,5	38,3	23,4	30,3
<b>Segona corona</b>	30,4	28,5	30,8	29,7
<b>N mostral</b>	(3.195)	(1.989)	(79)	(5.263)
<b>2000</b>				
<b>Barcelona</b>	38,6	29,3	46,4	35,4
<b>Primera corona</b>	28,5	38,2	20,0	31,8
<b>Segona corona</b>	32,9	32,5	33,6	32,8
<b>N mostral</b>	(3.582)	(2.071)	(89)	(5.742)
<b>2006</b>				
<b>Barcelona</b>	36,1	27,9	41,1	34,2
<b>Primera corona</b>	26,6	36,0	29,5	29,7
<b>Segona corona</b>	37,3	36,1	29,4	36,1
<b>N mostral</b>	(4.236)	(2.065)	(711)	(7.012)

Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (1995, 2000 i 2006).

estrangera, un 16,9% de la població total de Barcelona (recordem que el percentatge per al conjunt de Catalunya és del 15%). Tot i així, els patrons d'assentament de la població estrangera mostren una progressiva dispersió per tot el territori metropolità, fruit tant de les estratègies migratòries que expliquen una concentració més gran en algunes comarques i municipis de persones nascudes en determinats països, com de les dinàmiques del mercat de treball i de l'habitatge.

Així mateix, la variable de l'edat també ens permet observar pautes diferenciades de mobilitat pel territori (vegeu la taula 10). En tots els grups d'edat perd pes específic la ciutat de Barcelona entre el 1995 i el 2006 (passa d'un 40% a un 34,2% del total). Ara bé, aquestes dinàmiques de mobilitat són més habituals en determinats grups d'edat: la disminució del percentatge de joves que resideix a la ciutat de Barcelona és el resultat de les pautes de comportament residencial de les parelles joves que no poden assumir el progressiu encariment de l'oferta d'habitatge de la ciutat de Barcelona i s'instal·len amb els seus fills a les localitats de la Primera i la Segona corona. Es tracta de llars joves que arrossegueu un important potencial de natalitat. La gent gran també ha experimentat una considerable disminució a la ciutat de Barcelona: passa de residir-hi gairebé el 50% l'any 1995 a un 41% l'any 2006. Tot i així, és el grup d'edat amb més residents a la ciutat de Barcelona. Sens dubte, es tracta d'un indica-

**TAULA 10** Àmbit territorial de residència de la població de la RMB, segons edat (1995-2006). %

	Edat				Total
	18-24	25-44	45-64	65 i més	
<b>1995</b>					
<b>Barcelona</b>	33,4	39,4	39,1	49,4	40,0
<b>Primera corona</b>	34,4	30,5	32,0	23,0	30,3
<b>Segona corona</b>	32,1	30,2	28,9	27,6	29,7
<b>N mostral</b>	(879)	(1.822)	(1.655)	(906)	(5.263)
<b>2000</b>					
<b>Barcelona</b>	31,0	31,8	36,0	43,4	35,4
<b>Primera corona</b>	37,0	33,5	31,3	26,4	31,8
<b>Segona corona</b>	31,9	34,7	32,7	30,2	32,8
<b>N mostral</b>	(773)	(2.068)	(1.681)	(1.220)	(5.742)
<b>2006</b>					
<b>Barcelona</b>	27,6	32,3	34,2	41,0	34,2
<b>Primera corona</b>	34,2	31,3	29,8	24,2	29,7
<b>Segona corona</b>	38,2	36,4	36,0	34,8	36,1
<b>N mostral</b>	(632)	(2.929)	(2.014)	(1.437)	(7.012)

Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (1995, 2000 i 2006).

dor més de l'envelliment poblacional de la ciutat, amb l'increment del pes específic de persones soles o amb parella que habiten en llars unipersonals i llars sense parentiu.

#### 4. Els projectes migratoris de la població immigrada nascuda fora d'Espanya

Com s'ha mostrat en els anteriors apartats, és incontestable l'abast de la transformació demogràfica que han suposat els fluxos migratoris en els darrers anys. De tots els canvis que ha experimentat la societat catalana durant els primers anys del segle XXI, l'arribada de població estrangera amb projectes més o menys estables és un factor clau per explicar-ne les dinàmiques actuals.

L'impacte demogràfic i social de la població immigrada a la societat catalana és determinat pels seus projectes migratoris i per les pautes d'assentament a Catalunya. Sens dubte, abordar les actuals migracions internacionals és indissociable del fet transnacional. La possibilitat que els migrants configurin «espais socials transnacionals» torna obsoletes les categories científiques i polítiques basades només en la territorialitat, així com també les categories hegemòniques sobre la identitat i les pertinences, que no tenen en compte que les filiacions seran cada cop més fluïdes, múltiples i complexes. En definitiva, la realitat transnacional situa tant les pràctiques com les identitats dels individus en diversos espais socials alhora, més enllà de les fronteres, i això farà necessari repensar l'espai físic on es produeixen els fenòmens socials.

Els projectes migratoris no només tenen a veure amb els motius esgrimits a l'hora d'optar per emigrar a una destinació concreta, sinó que els trobem presents al llarg de tot el recorregut del cicle migratori i inclouen

l'eventual retorn. Per tant, dins el projecte migratori podem encabir-hi la raó per la qual s'emigra, els plans per establir-se, així com les expectatives (si hi són) de retorn. Per tant, els projectes migratoris influeixen en les pautes d'incorporació dels immigrants a la societat receptora i en els seus comportaments, formes de treball i formes de vida (formació de família, pautes de consum, trajectòries laborals, estratègies educatives, etc.).

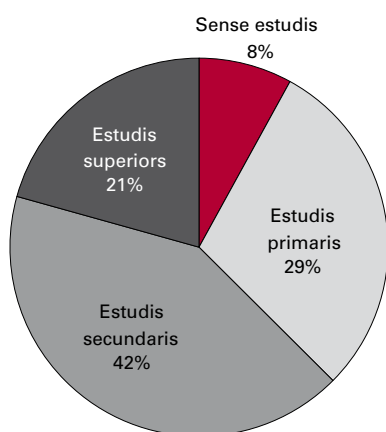
Per al cas específic de la societat catalana, cal veure fins a quin punt les migracions internacionals dels darrers anys apunten cap a patrons de caràcter més circular, que responen més aviat al perfil de persones treballadores que emigren soles, i que se sustenten bàsicament en projectes migratoris d'anada i tornada entre el país d'origen i la societat de destinació. O, al contrari, predominen les experiències unidireccionals, en el sentit d'assentament definitiu de famílies completes a Catalunya –malgrat que puguin seguir mantenint vincles transnacionals amb els països d'origen. Aquest darrer patró, el del reagrupament, constitueix sens dubte un dels principals indicadors del grau d'assentament dels fluxos migratoris internacionals. Els costos econòmics i emocionals que suposa el procés de reagrupament per a la unitat familiar, necessàriament suposen que hi ha una voluntat de romandre a la societat receptora, ja sigui durant un període limitat o bé definitivament.

L'objectiu d'aquest apartat és aproximar-nos als tipus de projectes migratoris de la població nascuda fora d'Espanya, a fi i efecte d'esbrinar si es tracta de persones migrades que viuen soles, o bé si predominen projectes de caràcter familiar que ja s'han produït o que pretenen materialitzar la seva instal·lació conjunta en la societat receptora.

Cal recalcar que ens trobem davant de persones que, en termes globals, presenten un elevat nivell educatiu. Així ho posen de manifest les dades de l'ECVHP. El 63% dels nascuts fora d'Espanya i de la UE-15 compta amb estudis secundaris o superiors, percentatge molt similar al que presenta la població nascuda a Catalunya (figura 4).<sup>4</sup>

La incidència de la ruptura del vincle de parella associada a la migració es xifra entorn d'un 5,4%, percentatge corresponent als nascuts fora d'Espanya que no conviuen en parella a Catalunya però que sí que en tenen al seu país de naixement, amb la qual han conviscut. Si analitzem les dades per sexe, és més habitual que aquest perfil de «parella transnacional» es produeixi

**FIGURA 4** Nivell d'estudis de la població de la RMB nascuda fora de la UE-15 (2006)



Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (2006).

<sup>4</sup> Segons les dades que ens ofereix la demògrafa Anna Cabré, el saldo migratori dels primers setanta anys del segle XX a Catalunya ha estat positiu i ha superat els dos milions de persones. L'any 1975, les persones nascudes fora de Catalunya representaven el 42% dels residents a la província de Barcelona i el 38,9% dels qui residien en el conjunt de Catalunya. Gairebé el 40% d'aquestes persones nascudes fora procedien d'Andalusia.



quan ha estat l'home el pioner del procés migratori. Així doncs, tal com es pot copsar a la taula 11, el percentatge d'homes i dones sense parella és similar (23,2% i 23,1%, respectivament); en canvi, les diferències apareixen quan es compara el percentatge d'homes i dones amb parella al seu país d'origen. Mentre que en el cas dels homes aproximadament 1 de cada

**TAULA 11** Situació d'emparellament de la població de la RMB nascuda fora d'Espanya, segons sexe (2006). %

	Home	Dona	Total RMB
<b>Conviu amb la seva parella</b>	66,7	74,2	70,6
<b>Amb parella al seu país d'origen</b>	10,0	1,3	5,4
<b>No té parella</b>	23,2	23,1	23,1
<b>NS/NC</b>	0,2	1,4	0,8
<b>N mostral</b>	(337)	(373)	(711)

Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (2006).

**TAULA 12** Població de la RMB nascuda fora d'Espanya que té fills, segons grau de convivència i sexe (2006). %

	Home	Dona	Total RMB
<b>Té fills visquent amb familiars al país d'origen</b>	17,1	10,0	13,1
<b>Té fills, però no visquent amb familiars al país d'origen</b>	82,9	90,0	86,9
<b>N mostral</b>	(214)	(275)	(489)

Nota: submostra formada per la població nascuda fora d'Espanya que ha tingut fills.  
Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (1995, 2000 i 2006).

**TAULA 13** Projecte de futur per als propers 5 anys de la població de la RMB nascuda fora d'Espanya (2006). %

	Total RMB
<b>Continuar en la situació actual</b>	60,3
<b>Anar a viure sol/a</b>	3,5
<b>Reagrupar a la seva família</b>	9,0
<b>Formar aquí la seva família</b>	8,2
<b>Tornar al seu país</b>	6,5
<b>Altres</b>	2,1
<b>NS/NC</b>	10,5
<b>N mostral</b>	(711)

Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (2006).

3 dels qui no conviuen amb la seva parella, en tenen al seu país d'origen, en el cas de les dones aquest percentatge és residual (només un 1,3% del total de dones nascudes fora d'Espanya).

Així mateix, en alguns casos l'emigració pot implicar la separació física de pares i fills. Quan això succeeix, la migració configura estructures familiars de caràcter transnacional. Un 31,1% de les persones nascudes fora d'Espanya no té fills. Dels que sí que en tenen, el 13,1% té descendents que viuen amb familiars al país d'origen. Aquesta situació afecta més els homes amb fills (17,1%) que les dones amb fills (10,0%), com es veu a la taula 12..

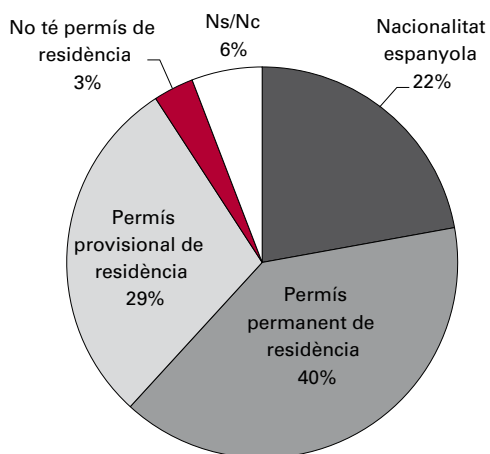
La taula 13 ens mostra com les dades de l'ECVHP també posen en relleu, pel que fa als projectes de futur, que un 9,0% dels nascuts fora d'Espanya té la intenció de reagrupar els seus fills i només un 6,5% manifesta la intenció de tornar al seu país. En aquest sentit, podem afirmar que ens trobem davant d'una població que presenta pautes d'assentament més o menys estable a Catalunya que, o bé ja s'han produït (els fills resideixen amb ells a Catalunya, ja sigui perquè han nascut aquí o perquè ja els han reagrupat), o bé apareixen com a projecte de futur (volen reagrupar la seva família).

La situació legal de residència de la població nascuda fora d'Espanya es correspon amb la d'una població que ja compta amb una trajectòria dilatada a Catalunya, tal com han posat de manifest les dades sobre l'any d'arribada a Catalunya. Només el 3,4% admet que no té permís de residència i gairebé un de cada quatre ja ha adquirit la nacionalitat espanyola. Així mateix, si analitzem la distribució territorial de la població estrangera segons la seva situació legal de residència (vegeu la taula 14), s'observa que a la ciutat de Barcelona es concentra principalment la població amb menys estabilitat jurídica (gairebé el 68% dels qui no tenen permís de residència i el 45% dels qui gaudeixen d'un permís provisional). Per contra, les persones amb permís permanent o amb la nacionalitat espanyola tendeixen a repartir-se més pel territori. En altres paraules, a mesura que evoluciona favorablement el projecte migratori, és probable que tant les xarxes de suport que ofereixen familiars i amics, com la possibilitat en molts casos d'accés a un habitatge de propietat, afavoreixin la mobilitat residencial cap a altres parts del territori.

## 5. Conclusió

La societat catalana del segle XXI ja no es pot entendre sense les migracions internacionals. El creixement demogràfic que ha experimentat Catalunya durant els darrers anys, necessàriament lligat a l'arribada de persones estrangeres, és un factor explicatiu de les dinàmiques actuals de transformació i de creixent diversificació de la societat catalana. A més, es tracta

**FIGURA 5** Situació legal de residència de la població de la RMB nascuda fora d'Espanya (2006)



Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (1995, 2000 i 2006).

d'un procés que ha permès trencar la marcada inèrcia d'envelliment poblacional i baixa fecunditat de les darreres dècades.

En qualsevol cas, com ja hem vist, el que caracteritza les poblacions resultants de les migracions internacionals és l'heterogeneïtat de zones de procedència, tipus de projectes migratoris, així com la progressiva dispersió dels patrons d'assentament en el territori. Efectivament, l'evolució futura dependrà de moltes circumstàncies, però especialment de la profunditat de l'actual període de recessió econòmica. I malgrat que el retorn pugui ser creixent a curt termini en el cas d'alguns col·lectius, a mig i a llarg termini caldrà tenir ben present la inèrcia del propi procés migratori –especialment l'augment dels fluxos causats pel reagrupament familiar–, sense oblidar els condicionants de l'estructura ocupacional, de l'oferta d'ocupació, així com una estructura poblacional que actualment segueix sent envellida.

**TAULA 14** Àmbit territorial de residència de la població de la RMB nascuda fora d'Espanya, segons situació legal de residència (2006). %

	Nacionalitat espanyola	Permís permanent de residència	Permís provisional de residència	No té permís de residència	Total RMB
<b>Barcelona</b>	42,4	36,4	44,9	67,9	41,1
<b>Primera corona</b>	32,0	30,6	27,0	23,1	29,5
<b>Segona corona</b>	25,5	33,0	28,0	9,0	29,4
<b>N mostral</b>	(157)	(282)	(206)	(24)	(711)

Font: Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (1995, 2000 i 2006).

## Referències bibliogràfiques

AJENJO, M.; BLANES, A. «Les formes familiars i de convivència de la població immigrada». A: MARTÍNEZ MARTÍN, Miguel (dir.). *Les condicions de vida de la població immigrada a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2008.

ALABART, A.; VILÀ, G. «Territori i estructura social». A: Montagut, T. (coord.). *Societat catalana 2007*. Barcelona: Associació Catalana de Sociologia, 2007.

ALCALDE, R. «Els reagrupaments familiars a Catalunya». A: LARIOS, M. Jesús; NADAL, Mònica (dir.). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2008.

CABRÉ, A. *El sistema català de reproducció*. Barcelona: Institut Català de la Mediterrània, 1999.

CABRÉ, A. «Les onades migratòries en el sistema català de reproducció». A: CABRÉ, A. (coord.). *Immigració. Les onades immigratòries en la Catalunya contemporània*. Barcelona: Fundació Lluís Carulla, 2007, p. 11-17.

CACHÓN, L. «La inmigración en España: los desafíos de la construcción de una nueva sociedad». *Migraciones*, núm. 14 (2003), p. 219-304.

DOMINGO, A. «Migracions i població estrangera a Catalunya: la perspectiva demogràfica». *Nous Horitzons*, núm. 190 (2008), p. 13-23.

FLAQUER, L. (coord.). *Sobre la situació de la família a Catalunya. Un intent de diagnòstic*. Barcelona. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya, 2002.

LÓPEZ VILLANUEVA, C. «La població de Catalunya: successos sobtats i dinàmiques adaptatives». A: Montagut, T. (coord.). *Societat catalana 2007*. Barcelona: Associació Catalana de Sociologia, 2007.